

інтересів, є емоційна. На думку В. О. Сухомлинського, «знання стають дійовими при умові, якщо людина, здобуваючи їх, відчуває і переживає радість духовного збагачення» [5, с. 3].

Фактори, що сприяють формуванню внутрішньої мотивації навчальної діяльності:

- 1) позитивне емоційне налаштування;
- 2) вивчення мотиваційної сфери учнів, її кореляція;
- 3) ситуація успіху;
- 4) наявність свободи вибору;
- 5) організація ігрової діяльності та колективної діяльності на уроках;

6) використання різноманітних прийомів і методів інноваційних технологій метод-проектів, дослідницько-пошукових, ТРИЗ та інші [3, с. 153]. Людина реалізує свій інтерес у процесі основної діяльності, тому що «найсильнішим мотивом у навчанні є саме пізнавальний інтерес, який активно взаємодіє із системою ціннісних орієнтацій, цілями, результатами діяльності, відображає всі складові особистості: інтелект, волю, почуття. За певних умов інтерес є засобом живого, захоплюючого навчання, визначає інтенсивний і зосереджений розвиток пізнавальної діяльності, переростає в стійку рису характеру» [6, с. 32].

Характерною особливістю інтересу до навчання є його зв'язок з емоційною сферою людини. Почуття школяра – серцевина пізнавального інтересу. Здивування, захоплення, задоволення, породжені пізнанням нового, радісні переживання в результаті подолання навчальних труднощів – все це різні за своєю значущістю і глибиною вияву почуття учнів, але всі вони викликані зацікавленістю.

У педагогіці вирізняють чотири етапи розвитку інтересу до навчання:

- 1) зацікавленість;
- 2) допитливість;
- 3) пізнавальний інтерес;
- 4) теоретичний інтерес [4, с. 198].

Перша умова формування пізнавального інтересу – це розуміння особистістю змісту і значення виучуваного. Для цього педагог повинен поставити перед чітку мету: в чому він повинен сьогодні переконатися учнів, як розкрити їм інформацію та окреслити перспективи пізнання.

Друга умова формування інтересу до навчання – це наявність нового як у змісті виучуваного, так і в самому підході до його викладання.

Третя умова виховання пізнавального інтересу – це емоційна привабливість навчання.

Четверта – наявність оптимальної системи тренувальних творчих прав і пізнавальних завдань до відповідної частини програмного матеріалу [1, с. 6–10].

Таким чином, проблема формування мотивації навчання завжди була актуальною у педагогічній практиці. Перспективу навчання учні вбачають у можливості саморозвитку, самореалізації, розширення світогляду, досягненні успіху, самостійності та незалежності. Важливість і користь занять поєднується із цікавістю, захопленістю, інтересом, а іноді з таємничістю та романтичністю. Одним з дієвих прийомів стимулювання інтересу до навчання є створення ситуації успіху у школярів, які зазнають труднощів у навчанні, що досягається через: доступне на даному етапі завдання, що підтримує впевненість у собі; повагу та визнання учня як особистості; забезпечення сприятливої морально-психологічної атмосфери в процесі виконання завдань; евристичний та креативний підхід до організації навчання; диференціацію допомоги у виконанні завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. – К.: Либідь, 2003. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 280 с. Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – 344 с.
2. Битянова М. «Мотивація і профанація» «Шкільний психолог» № 2, 2000 рік;
3. Горяня Л.Г., Неведомська Є.О. Організація навчально-виховного процесу з біології. – К.: КМІУВ, 1999.
4. Психологія (словарь). / Под ред. А. В. Петровського і М. Г. Ярошевського. – М., 1990.
5. Сухомлинський В.А. Избр. Соч.: В 3 т. – Т. 2. Разговор с молодым директором. Мудрая власть коллектива. – М., 1979.
6. Успенська В. Застосування активних форм і методів навчання як один із шляхів формування пізнавальних інтересів учнів у процесі викладання біології. – К.: Вид-во «Шкільний світ», 2001. – 32с.

Степчук М.

Науковий керівник – Сеньовська Н. Л.

СПОСОБИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ ЗВИЧОК У ШКОЛЯРІВ

Окремою гострою проблемою здоров'я дітей є поширення шкідливих звичок серед неповнолітніх. При вивченні цього питання важливо проаналізувати особливості первинного вживання психоактивних речовин, мотиви систематичного вживання, поінформованість молоді про негативні наслідки систематичного вживання психоактивних речовин.

Виходячи з результатів соціологічних досліджень, проведених серед підлітків, можна стверджувати, що тютюн, слабо- та середньоалкогольні напої (пиво, вино) уперше в житті вживаються у віці 11–13 років. Перше вживання міцних алкогольних напоїв (горілка, коньяк, лікери) припадає на вік 12–15 років з максимальними показниками у 14-річному віці.

Досвід тяжких ступенів сп'яніння та спроб «похмелитися» віддзеркалюють високу інтенсивність

алкоголізації у дитячому та молодіжному середовищі.

Метою статті є характеристика проблеми профілактики негативних звичок серед осіб шкільного віку.

Головним засобом профілактики шкідливих звичок є ефективне використання можливостей спорту та фізкультурно-спортивних технологій. «Первинна профілактика шкідливих звичок – це найдоступніший та найефективніший шлях створення в молодіжному середовищі ситуації, яка протидіє зловживанню паління, вживання алкогольних напоїв, наркоманії та токсикоманії. Одним із таких шляхів можуть і повинні стати заняття фізичною культурою» [3, с.28-29].

Фізична культура суспільства в цілому і кожної людини зокрема являє собою базову умову формування та втілення здорового способу життя, який, у свою чергу, є не тільки основою доброго самопочуття і бадьорого настрою, але і шляхом до загального оздоровлення та до вирішення багатьох соціальних проблем. Особливу увагу слід приділяти реалізації низки практичних рекомендацій:

1. Якомога більше залучати молодь до систематичних занять фізичним вихованням і спортом, що саме по собі вже є важливим засобом профілактики шкідливих звичок.

2. В кожному навчальному закладі повинна бути продумана своя ідея (концепція) і розроблена внутрішня програма профілактики як шкідливих звичок, так і в цілому нездорової поведінки молоді засобами фізичного виховання і спорту.

3. Формування потреби в здоровому способі життя, фізичному самовихованні – послідовної, цілеспрямованої роботи, яка повинна здійснюватися як в процесі занять, так і в поза навчальний час.

4. Потрібно конкретно визначити, чим вимірювати результати діяльності педагогічного колективу на шляху до головної мети – профілактики шкідливих звичок.

5. Необхідно знайти яскраві живі приклади благотворного впливу фізичної культури, щоб вони стали предметом розголошення в педагогічних та учнівських колективах [3, с. 29].

Для більшості підлітків досить легко дістати, придбати тютюн або алкогольні напої. Доступні навіть токсичні речовини та наркотики. Серед місць, де, окрім як у торговців, можна придбати наркотичні речовини, підлітки називають дискотеки та бари (близько 8%), «на вулиці або в парку» (5 – 6 %) та, навіть, навчальні заклади (до 3%).

Останнім часом спостерігаються маловісні тенденції розвитку пивного алкоголізму серед школярів. Тому сьогодні можна назвати епохою Пива. «Епоха Пива – характеристика досить точна, особливо якщо мати на увазі шалену пристрасть багатьох громадян до цього напою. Всі ми свідки того, як до «цілющої рідини» (за поглядами більшості громадян України) потягнулися не тільки міцні чоловічі руки, але й жіночі та дитячі руки. Під час прогулянок можна спостерігати дорослих і школярів, які п'ють пиво. Пивна «річка», що вилася на вулиці наших міст і містечок, захоплює наших співвітчизників» [2, с. 39]. Однак, алкоголь у вигляді вина і пива є, мабуть, найдавнішим засобом сп'яніння. Після появи міцних напоїв загострюються фізичні і психічні наслідки вживання алкоголю. Підліткам потрібна правдива інформація, сильна мотиваційна основа, щоб запобігти його вживанню.

Сучасна молодь, вступаючи в доросле життя і маючи доступ до вживання алкогольних напоїв, не думає про таку важливу складову свого майбутнього життя, як здоров'я. Алкоголь – це найдоступніший і найуживаніший для сп'яніння наркотик. Алкоголь – це проблема, яка загрожує всьому людству, несе зло і шкоду.

Школа має відігравати головну роль у профілактиці алкоголізму, оскільки в школі підлітки проводять більшу частину часу і саме тут формуються стандарти поведінки. Особливе місце у такій роботі відводиться активним методам навчання, котрі сприяють формуванню критичного мислення.

Люди часто вигадують виправдання своїй поведінці. Це, зокрема, стосується і паління. «Дуже часто такі виправдання – неправда. Правда полягає в тому, що коли людина курить, у неї змінюється баланс речовин у головному мозку, внаслідок чого виникає залежність від куріння. Людина починає відчувати постійну тягу до куріння. Після чого кинути курити стає зовсім нелегко» [1, с. 75].

Стрімке зростання наркоманії за останні кілька років свідчить не тільки про соціальне неблагополуччя, а й про те, що суспільство і держава виявилися нездатними протистояти цьому явищу.

Основними напрямками загальної антинаркотичної профілактики в навчальних закладах мають бути:

□ упровадження інноваційних методик профілактики наркоманії та ВІЛ/СНІДу з метою формування здорового способу життя підлітків та вміння чинити опір негативному тиску однолітків;

□ виявлення серед молоді лідерів, які за принципом «рівний-рівному» могли б інформувати своїх однолітків, пройти з ними семінари, круглі столи, тренінги;

□ проведення навчальних ігор та вправ з метою розвитку в дітей навичок спілкування, уміння працювати в групі, планувати свій день, тиждень, місяць, рік тощо [4, с. 73].

Здоров'я – це, в першу чергу, спосіб життя людини. Це той стиль, який людина вибирає для себе, і саме він визначає, досягне людина благополуччя чи ні. Давно доведено, що все, що робить людина, відбивається на стані її здоров'я. До міцного здоров'я людина може йти, будучи зовсім здоровою чи навіть інвалідом. Міцне здоров'я містить у собі всі цілі в житті людини, її інтереси і корисні звички. Це почуття сповнене любові до самого себе. Тому такою важливою є профілактика шкідливих звичок серед школярів, яка повинна включати заняття фізичною культурою, напрями загальної антинаркотичної діяльності та активні методи навчання в школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакіко, І. Профілактика шкідливих звичок у підлітків засобами фізичної культури і спорту [Текст] / І. Бакіко// Спортивний вісник Придніпров'я. – 2008. – № 3–4. – С. 28–30.
2. Майор, Л. Г. Шкідливі звички/ Л. Г. Майор// Позакласний час. – 2012. – № 19–20. – С. 75.
3. Неведомська, Є. О. Профілактика пивного алкоголізму серед школярів у роботі соціальних педагогів/ Є. О. Неведомська, І. П. Клапоушенко// Практична психологія та соціальна робота. – 2009.

– № 7. – С. 39–42.

4. Тюрікова, Л. Профілактика вживання наркотичних речовин серед учнівської молоді [Текст]// Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – № 4. – С. 18–26.

Ткаченко М.

Науковий керівник – Сеньовська Н. Л.

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Сім'я є основним осередком нашого суспільства. Адже саме вона – це та основна ланка, що його формує. Невід'ємною частиною сім'ї і головною її рисою є діти. З появою майбутнього покоління на плечі батьків лягає відповідальність за них і їхнє життя та низка обов'язків. Від народження дитини батьки повинні усвідомлювати, що під впливом їхнього виховання та прикладу формуватиметься особистість дитини. Вона, мов губка, всотуватиме в себе основні риси поведінки та характеру й на підсвідомому рівні запам'ятовуватиме їх, не аналізуючи як правильні чи неправильні. Модель поведінки батьків завжди буде однією з найважливіших, якщо не єдиною можливою, для дитини. Переважно, більшість людей усвідомлює це, проте, не завжди здатні відповідати тим усталеним взірцям, які були б ідеальними, чи принаймні, близькими до ідеалу.

Мета статті – охарактеризувати значення сім'ї у формуванні здорового способу життя старшокласників.

Дослідження, що проводилися в Україні у 2009 році, з'ясували думку людей стосовно ролі батьків для дитини. 88,1% респондентів визнали, що саме сім'я має найбільший вплив на формування світогляду. На другому місці серед факторів формування особистості, з величезним відривом від першого, опинилися навчально-виховні заклади (школи, дитячі садки, коледжі, вищі навчальні заклади тощо): 45,5% респондентів з дітьми вказали, що навчальні заклади суттєво впливають на формування світогляду дитини, 39,4% визнали, що школи, дитячі садки, коледжі та інші заклади впливають, але не сильно [2].

Відомо, що впродовж всього життя неодноразово відбувається перерозподіл сімейних ролей, але більшість зберігається, змінюючи свій зміст та зовнішні прояви. Спочатку батьки виконують функції контролю та опіки над дітьми, пізніше стають порадиниками та партнерами. Коли у молоді з'являється власне особисте життя і вони менше звертаються за порадою до старших, останні сприймають зміну їх поведінки як ознаку відчуження, хоча на справді це не так: просто змінюються ролі та моделі поведінки [1].

Головне – не втратити момент, коли на життя дитини ще можна вплинути та цим допомогти їй уникнути подальших помилок. Старшокласники – ще неповнолітні, їхні відчуття загострені, що зумовлено статевим дозріванням. Неймовірно бажання самостійно вирішувати життєві ситуації та не менш сильне бажання бачити підтримку, але невтручання, батьків у їх вирішення, є тим пусковим механізмом, що перший розхитує взаємини між двома поколіннями. З одного боку, старшокласник, зважаючи на відсутність досвіду, ще не здатний повністю раціонально та об'єктивно мислити. А з іншого, батьки апріорі не можуть змиритися із думкою, що їхні слова вже не будуть такими важливими чи вирішальними у прийнятті рішень їхньої дитини. Таким чином, виникають первинні конфлікти, причиною яких є, перш за все, нездатність чи небажання зрозуміти один одного.

Однак, не зважаючи на велике бажання самостійності, першим взірцем для дитини є батьки. Взаємини між дорослими, місце на соціальній драбині, спосіб життя – старшокласник усе це бачить і робить висновки як варто діяти, а як ні. Саме батьки мають давати гарний приклад, бути взірцем до якого варто прагнути, і який перевершити.

Що ж часто бачать школярі? Стомлений тато після важкого робочого дня з пляшкою пива та цигарочкою відпочиває перед телевізором. Перші думки, які виникають у неповнолітнього: «А чому мені так не можна, тату ж можна». І хлопець, як люблячий син, бере не найкращий приклад з батька, і вже з друзями відпочиває від важкого навчання десь в парку.

І якщо маленька Галинка з дитинства бачитиме, як сваряться її батьки, як тато підіймає руку на маму, невже в її свідомості закладеться правильне уявлення про чоловіка, що ніби то ж повинен бути опорою? Ці слогди потім конфліктуватимуть із нормальним уявленням про здорову модель стосунків «чоловік–дружина».

Дитина, яка виросла в сім'ї алко- чи нарко- залежних, весь час бачила, як батьки нехтували своїм життям, відчувала на собі вічний брак грошей та жорстокість. Якою ж вона має бути, якщо кращого не знає? Пліч-о-пліч з такими дорослими, ненавмисно, вона перейматиме їхню поведінку, стиль життя, жорстоке відношення до навколишніх, відірваність від суспільства, на початках навіть не усвідомлюючи цей згубний вплив.

Отож, роль сім'ї і формуванні здорового способу життя старшокласників чи не найважливіша, оскільки батьки завжди будуть першим взірцем для дитини у формуванні її характеру та звичок. Щоб уникнути проблем у майбутньому, дорослим потрібно пам'ятати, що їхні діти у будь-якому віці перш за все рівнятимуться на них, тому гарний приклад у здоровому способі життя, стабільних та урівноважених стосунків в сім'ї, поваги одне до одного, сприятиме найкращому розвитку свідомості майбутнього покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербець В.В., Субот О.А, Христюк Т.А. Соціологія: Навчальний посібник. – К.: КОЇДОР, 2009. – 550 с.
2. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. К.: ТОВ «Основа-Принт», 2009. – 248 с.